

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва та бізнесу
Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Воробець Марія Василівна
Удосконалення умов надання тарифних преференцій під час митного оформлення

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСзчм-21
М.В. Воробець

_____ (підпис)

Науковий керівник
к.е.н., доцент Дерманська Л.В.

_____ (підпис)

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту
« » _____ 2024р.

Зав. кафедри Л.В. Дерманська

Чортків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЗАКОНОДАВЧЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ ПРИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ	7
1.1. Сутність та види митних преференцій як інструменту стимулювання ЗЕД.	7
1.2. Сучасні аспекти нормативно-правового регулювання митного оформлення в контексті надання митних преференцій.	13
Висновок до розділу 1.	19
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ПРЕФЕРЕНЦІЙ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.	21
2.1. Оцінка ефективності практичного використання преференційних заходів в ході реалізації митної політики.	21
2.2. Тенденції податкових й митних преференцій в умовах воєнного стану.	27
Висновок до розділу 1.	31
РОЗДІЛ 3. СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.	33
3.1. Удосконалення використання митних преференцій в контексті національної стратегії зовнішньоекономічної діяльності.	33
Висновок до розділу 3.	38
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Актуальність теми. Із вступом до Світової організації торгівлі (далі – СОТ) Україна обрала шлях вільної, прозорої та недискримінаційної зовнішньої торгівлі. Адже саме ці три принципи є ключовими. Вони визначають зміст міжнародно-правових зобов’язань держав-членів СОТ та загальне спрямування подальшого розвитку багатосторонньої торговельної системи, створеної в рамках цієї організації. Таким чином, зовнішньоекономічна та митна політики України на сьогоднішній день у більшості аспектів є пов’язаними нормами СОТ, недотримання яких може мати цілий ряд негативних міжнародно-правових наслідків. Разом із тим однією з особливостей СОТ є її „м’яка структура” що передбачає чимало виключень для держав-членів, одним із яких є категорія митних пільг та преференцій. Отже, цей напрямок митної політики в умовах членства у СОТ набуває додаткового значення, оскільки дозволяє реалізовувати заходи з досягнення оптимальної структури експорту та імпорту. Одночасно угоди СОТ спрямовані на підтримку країн, що розвиваються, та менш розвинених країн, для яких передбачена дія Генеральної системи преференцій, що ставить перед Україною нові зобов’язання. Це означає, що Україна має забезпечити відповідні механізми преференційного доступу на свій ринок для таких країн. Сфера митних пільг та преференцій, які у більшості випадків пов’язані із зменшенням рівня обкладення митом, є важливою щодо забезпечення законності та попередження можливих зловживань, що є складовою цілої низки заходів, які вживаються Україною останніми роками. Таким чином, можна говорити про високу актуальність дослідження правового регулювання та процедур застосування митних пільг та преференцій як із точки зору виконання зовнішньополітичних зобов’язань, так і з точки зору забезпечення реалізації завдань національної митної політики та дотримання законності у митній сфері.

У науковій літературі проблемам застосування митних пільг та преференцій, відступу від загального режиму найбільшого сприяння у

міжнародній торгівлі, надання переваг доступу на ринок на користь країн, що розвиваються, та найменш розвинених країн присвячені роботи зарубіжних дослідників Дж. М. Гретера, М. Оллареги, М. Пангесту, І. Зенкіна, А. Данильцева, І. Тимошенко, Б. Габричидзе. Крім того, питання впливу угод СОТ на національне митне право були предметом уваги українських науковців Є. Додіна, С. Ківалова, Б. Кормича, А. Мазура, О. Мальського, Д. Приймаченка.

Метою дослідження полягає у встановленні сутності механізму застосування митних преференцій як специфічного засобу митної політики та визначенні змісту пов'язаних із цим митних процедур під час митного оформлення.

Завдання окреслюють низку питань, необхідних для повного розуміння цієї складної мети:

- розкрити сутність та види митних преференцій як інструменту стимулювання ЗЕД;
- визначити сучасні аспекти нормативно-правового регулювання митного оформлення в контексті надання митних преференцій;
- провести оцінку ефективності практичного використання преференційних заходів в ході реалізації митної політики;
- здійснити аналіз тенденції податкових й митних преференцій в умовах воєнного стану;
- окреслити напрямки удосконалення використання митних преференцій в контексті національної стратегії зовнішньоекономічної діяльності.

Об'єктом дослідження є митні преференції як сучасний інструмент митної політики.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні особливості надання митних преференцій при митному оформленні.

Методологічною основою Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових та спеціально-наукових методів пізнання, комплексне застосування яких обумовлено метою та завданнями роботи і спрямоване на забезпечення достовірності отриманого знання. За допомогою

діалектичного методу проаналізовано сутність управлінської діяльності митних органів із приводу здійснення митного контролю та оформлення товарів, що переміщуються із застосуванням пільг, через дослідження діалектично пов'язаних категорій змісту та форми. Історичний метод дозволив дослідити генезу теоретичних ідей та митного законодавства на етапах розвитку держави та права. Вжиття методу системного аналізу допомогло визначити зміст митних процедур щодо товарів, переміщення яких здійснюється із застосуванням митних пільг. Із використанням догматичного методу опановано зміст положень митного кодексу України щодо визначення основних понять. За допомогою порівняльно-правового методу здійснено аналіз юридичних конструкцій та термінів у митному законодавстві зарубіжних країн, міжнародних митних стандартах та національному законодавстві.

Інформаційною базою є законодавчі та інші нормативноправові акти, які регламентують питання, що пов'язані організацією сплати митних платежів та наданням тарифних пільг, наукові праці українських та зарубіжних вчених, дослідницькі роботи практиків у сфері митної справи, звіти органів ДМСУ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо удосконалення методики надання митних преференцій при митному оформленні та реалізації національної митної стратегії. Здійснено комплексну оцінку практики уже запроваджених заходів в трансформації митної політики України для належного митного оформлення та надання преференцій у відповідності до зовнішньоекономічних умов й сформовано напрямки удосконалення митної політики загалом та митного оформлення й надання преференцій зокрема.

Практична значимість полягає у розробці рекомендацій щодо удосконалення методики формування дієвої практики надання митних преференцій при митному оформленні та реалізації національної митної стратегії.

На основі проведеного дослідження опубліковано тези доповіді на тему «Митні преференції як інструменту стимулювання ЗЕД» у Збірнику тез

доповідей XIV студентської науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти стійкого розвитку економіки України», м. Чортків, 17 травня 2024 р. та тези «Митні преференції в умовах війни» у Збірнику тез доповідей XV студентської науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти стійкого розвитку економіки України», м. Чортків, 20 листопада 2024 р.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота містить 3 розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел з 36 пунктів, 12 рисунків та 6 таблиць, додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЗАКОНОДАВЧЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ ПРИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ

1.1. Сутність та види митних преференцій як інструменту стимулювання ЗЕД

В умовах динамічних трансформацій економіки України відбуваються докорінні зміни в усіх сферах соціальних відносин, у тому числі у зовнішньоекономічних відносинах. Створення умов для рівноправної участі нашої країни у Світовій організації торгівлі, асоційоване членство в Європейському Союзі з перспективою активної участі в цьому економічно-політичному утворенні є орієнтиром на розвиток економічного сектору. Ці процеси постійно характеризуються ініціативним застосовуванням митних інструментів державного регулювання. В умовах соціально-економічного розвитку держави митні пільги є одним із інструментів митного регулювання та специфічним засобом митної політики, спрямованої на сприяння імпорту товарів і тим самим захист інтересів споживачів. Вони також спрямовані на зустрічне надання знижок та захист інтересів виробників, що позитивно впливає на підвищення конкурентоспроможності національних товарів.

В умовах становлення економіко-соціального розвитку нашої країни митні преференції є одним із інструментів митного регулювання і є особливим заходом митної політики щодо заохочення імпорту товарів і захисту інтересів споживачів. Вони також спрямовані на здійснення зустрічних поступок, які захищають інтереси виробників первинної сировини та позитивно впливають на зростання конкурентоспроможності товарів національних виробників первинної сировини. Важливим фактором, що впливає на ефективність тарифних переваг, є відповідність цілей рівню економічного та соціально-культурного розвитку суспільства. Нехтування об'єктивним правом призводить

до зниження ефективності цього економічного інструменту, його регулюючого впливу на соціальну дійсність загалом і в митній сфері зокрема.

Комплексною правовою формою міжнародного митного співробітництва є використання механізму надання пріоритетних пільг і преференцій у митних відносинах між країнами світу. Ця правова форма співробітництва почалася з метою підтримки країн на етапах їх розвитку і була встановлена як правова форма в другій половині 20-го століття. Слід зазначити, що на початку впровадження цієї правової форми ставлення до неї було нечітким. Чимало країн світу, які на той час здобули вагомий рівень розвитку, відкинули такі заходи як недоцільні. Однак більшість країн погодилися надати таку допомогу.

Реалізація преференцій у сфері митного права пов'язана зі сферою митного регулювання. Іншими словами, тарифні преференції стосуються питання спрощення митних процедур і підпадають під дію митного регулювання. По-перше, використання цих пільг здійснюється в рамках чинного митного законодавства України, а також міжнародних договорів України, підписаних і погоджених органами влади країни в установленому порядку, що формує інститут митних пільг. Варто зазначити, що використання митних пільг і преференцій сприяє налагодженню коопераційних відносин між країнами та стимулює подальший розвиток співпраці між ними. Товари, що переміщуються через державний кордон і на які поширюються правові форми кодифікації митних пільг і преференцій, повинні відповідати певним вимогам, перелік яких чітко визначено. Основна вимога в цьому випадку полягає в тому, щоб товари були виготовлені в країні, яка користується пільговим режимом у митних сферах.

Вважаємо, що ця вимога є потрібною й справедливою. Адже, саме ця вимога дозволяє нам підтримувати місцевих виробників, які мають вирішальне значення для розвитку національної економіки, а отже, і країни загалом.

Поняття “преференції” етимологічно є рівноцінним терміну “пільги”. У перекладі з латини “*praeferentia*” воно значить “переваги, полегшення”.

Однак перед тим, як порівнювати, необхідно визначити таке поняття, як «тарифні преференції». Якщо проаналізувати поняття «тарифні преференції», то можна побачити, що преференції тісно пов'язані з поняттям «тариф» і їх виникнення спостерігається у сфері застосування тарифів. Цей тариф є кодифікованим набором мит, якими стягуються з товарів та інших предметів, що ввозяться в Україну або вивозяться за її межі. Оскільки товари та інші предмети оподатковуються митом, надаються митні пільги, особливо щодо останніх. З визначення терміну «тариф» можна зробити такі висновки: тарифна преференція — це особлива перевага, яку одна країна надає іншій країні або групі країн у формі звільнення або знижки від митних зборів і яка є надзвичайно вигідною. Важливо те, що він діє як засіб тарифного та митного регулювання. Митний кодекс України від 28 березня 2021 року, має відмінність в порівнянні з Митним кодексом України 2002 року, адже не містить формулювання термінів, які розглядаються. Цей регуляторний закон стосується лише способів надання тарифних преференцій. З ст. Статтею 281 Митного закону України означено, що одним із способів надання тарифних преференцій є застосування тарифних квот. Тому преференції розглядаються не лише як переваги у сфері митних платежів, а й як пільгові квоти на імпорту товарів.

У сьогочасному трактуванні термін «пільга» визначається як «повне або часткове звільнення від дотримання встановлених законом загальних правил і виконання будь-яких обов'язків» [1]. У найширшому розумінні митні пільги включають митні переваги та преференції в митних процедурах.

У Митному кодексі України митні пільги поділяються на ті, що надаються дипломатичним представництвам, тобто вони визначаються наданням тарифних й нетарифних переваг (глава 56), а також тарифних преференцій (глава 42, стаття 281) і податкових переваг (глава 42, стаття 282), які полягають у звільненні від справляння мита, зменшення ставок мита або застосуванні тарифних квот на ввезення товарів [2].

Детальніше розглянемо сутність митних преференцій крізь призму їх форм та класифікації (табл. 1.1.).

На нашу думку, найбільш вдалим видається розмежування пільг на тарифні та нетарифні (процесуальні). Деякі автори під митними пільгами розуміють надання пільг на основі взаємності або в односторонньому порядку щодо товарів, що переміщуються через кордони України [3].

Таблиця 1.1.

Класифікація митних пільг в контексті окреслення їх суті

№ з/п	Автор	Характеристика класифікації
1	О.В. Прядко	– щодо митного оформлення – зі сплати податків і зборів, стягуваних митними органами; – щодо митного контролю.
2	О.П. Гребельник	– повернення раніше сплаченого мита, – звільнення від сплати мита – зниження митної ставки, – встановлення тарифних квот на преференційне – ввезення чи вивезення товарів
3	М.О. Петренко	тільки звільнення від сплати мита є пільгою при митному оформленні, а інші пільги є лише складовою механізму реалізації зовнішньоекономічної діяльності
4	О.П. Гребельник	– повне звільнення від тарифного податку – зниження рівня митного обкладення товарів
5	Т. Вовк, І. Коноваленко	– звільнення від сплати мита; – зниження рівня митного обкладення; – обкладення митом при перетині спеціальних митних зон; – встановлення тарифних преференцій; – повернення мита

Джерело: складено автором на основі [18]

Вважаємо, що наведена класифікація є такою, що іноземні представництва та міжнародні організації, персонал і допоміжний персонал таких представництв і організацій користуються не тільки митними пільгами, як вказують автори, але й не мають особливих привілеїв враховуйте той факт, що він використовується. Від митного оформлення та митного контролю, передбаченого МКУ та міжнародними договорами.

Слід зауважити, що звільнення від тарифів діють як нульові тарифи і також можуть представляти перевагу. У першому випадку товар звільняється від оподаткування митними платежами, незалежно від країни походження або

особи, яка здійснює переміщення. Узгоджені умови є загальними для всіх і суперечать ідеї виконання, тобто наявності більш вигідних умов і надання переваг. Таким чином, таке звільнення від мита не є перевагою.

На нашу думку, враховуючи те, що митна політика спрямована на досягнення певних результатів у виконанні загальнодержавних завдань і функцій, необхідно подумати, на які саме завдання спрямований механізм застосування пільг. На цьому фоні пропонується визначити види інтересів, відповідно до яких функцій держави ці інтереси спрямовані.

За наведеними критеріями пільги можна диференціювати наступним чином:

- митні преференції економічного спрямування.
- митні преференції для виконання часткових функцій.
- митні преференції цільового характеру.

Як випливає з назви, перші служать для координації розподілу товарів і призначений для виконання економічних завдань держави. Економічні інтереси складаються з тарифних переваг і преференцій і характеризуються впливом тарифів. Другий (митні пільги при виконанні окремих функцій) є засобом забезпечення дипломатичних функцій і представляє інтерес у найширшому розумінні, надаючи переваги як тарифного, так і нетарифного характеру.

Цільові пільги забезпечать реалізацію соціально-гуманітарних функцій держави шляхом запровадження безмитного ввезення на територію України товарів культурно-освітнього та наукового призначення. Необхідною передумовою їх використання є контроль за призначенням.

Здійснивши аналіз сутності митних преференцій в контексті їх форм можна окреслити таку їх класифікацію (рис. 1.1.).

Разом з цим, виходячи з чинного законодавства, зокрема нормативів МКУ, ми пропонуємо класифікувати послуги наступним чином: тарифні та нетарифні.

Перший пов'язаний з наявністю фінансового елементу, тобто є переважним з точки зору комісії. Другий варіант – це надання процедурних

пільг, які виражаються в скороченні митних формальностей порівняно зі стандартними правилами.

Ми пропонуємо класифікувати тарифні пільги на двосторонні й багатосторонні. Двосторонні пільги застосовуються в рамках двосторонніх угод між країнами або в рамках багатосторонніх угод.

Рис. 1.1. Класифікація митних преференцій

Джерело: складено автором на основі [11;14;18]

Виходячи з цього, митні пільги і преференції є специфічними інструментами митної політики країни, інструментом виконання багатьох її завдань і функцій, а отже, ефективним способом впливу на суспільно-економічні відносини для досягнення стратегічно позитивного результату.

1.2.Сучасні аспекти нормативно-правового регулювання митного оформлення в контексті надання митних преференцій

Щоденно відбувається переміщення значної кількості товарів через митний кордон. З такою великою пропозицією необхідно запровадити ефективні процеси щодо митного оформлення, щоб забезпечити своєчасну доставку товарів. Щоб бути успішним у світовій торгівлі, необхідно знайти належного рівня постачальників, перевозити товари на нестабільних ринках перевезень вантажів, керувати торговельними війнами та взаємопов'язаними із ними тарифами й чинниками, формування належних взаємовідносин із країнами інструментами митних преференцій [1].

Сьогодні, в умовах трансформації світової економічної системи, відбувається формування новітніх законодавчих концепцій митного регулювання. На зміну митному регулюванню, спрямованому виключно на виконання податкових і функцій правоохоронного характеру, приходить сучасна модель регулювання митної політики, цілі якої спрямовано введення безпечних і відповідальних учасників в хід реалізації зовнішньоекономічної діяльності. Провідним напрямком функціонування органів митної системи не заключається не тільки в контролі дотримання інтересів національної економіки, а й створенні належного правового і безпечного простору ЗЕД для його учасників, забезпечення безперебійного потоку митного співробітництва.

Система митного регулювання в будь-якій окремій країні і союзі визначається рядом специфічних чинників. Їх зміст визначається міжнародними та національними факторами впливу, геополітичними тенденціями, історичними аспектами які в сукупності формулюють самобутність митниці. Виходячи з ідеї митного регулювання та аналізу дії глобалізаційних чинників на політику зовнішньоекономічної діяльності країн, які активно беруть участь у світовій торгівлі, світова економіка потребує створення механізму регулювання митної політики, яка відповідає глобальним національним інтересам.

Органи митної системи на постійні основі здійснюють покращення регуляторного інструментарію. Саме заходи надання митних преференцій є однією з ключових ланок такого вдосконалення, адже слугує механізмом розвитку та налагодження міжнародної співпраці й підтримки прогресу економічних процесів.

Функціональна характеристика регулювання митного сектору ґрунтується на особливості форми та методу контрольних заходів на основі систем керування небезпеками, ідентифікації об'єктів контролю шляхом безпосередньої співпраці із правоохоронними й податковими органами, іншими структурами контролю.

Система митного регулювання процесу формування й надання митних преференцій містить чіткі акти нормативно-правового забезпечення. Звичайно, основоположним актом, який забезпечує дотримання прав, свобод і національних принципів є Конституція України. Митний та податковий кодекси застосовуються безпосередньо в напрямку встановлення ставок, порядку справляння податків й мит, а також безпосередньо регулюють види й форми преференцій та специфіку їх спрямування. Даний спектр митної політики регулюють й інші законодавчі акти, приміром, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про Митний тариф України», тощо, а також міжнародні угоди про співробітництво й взаємодію у митній справі.

До значних перемін масштабу в сутності митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності призвела імплементація в національну систему міжнародних угод таких як Кіотська конвенція й правил Світової організації торгівлі. Серед найбільш принципових новацій – відмові від механізму «цілісного» митного контролю до суб'єктно-орієнтованої стратегії керування загрозами, суттєве зменшення термінів здійснення процедур митного контролю й випуску імпортованих товарів, введення щонайменших термінів митного контролю при вивезенні безмитних товарів, застосування митних

технологій новітнього формату (автоматизація при реєструванні, випуску, транзиті, міграції).

Аналіз національного законодавства митної політики щодо введення митних преференцій показує, що це є особливо важливими для оприділення походження товарів, продуктів, що перевозяться через державні кордони й залежить від змісту укладених угод з певними країнами чи їх союзом.

Із використанням комбінованих механізмів діяльності податкових та митних органів законодавчо сформовано такі види преференцій (рис. 1.2.).

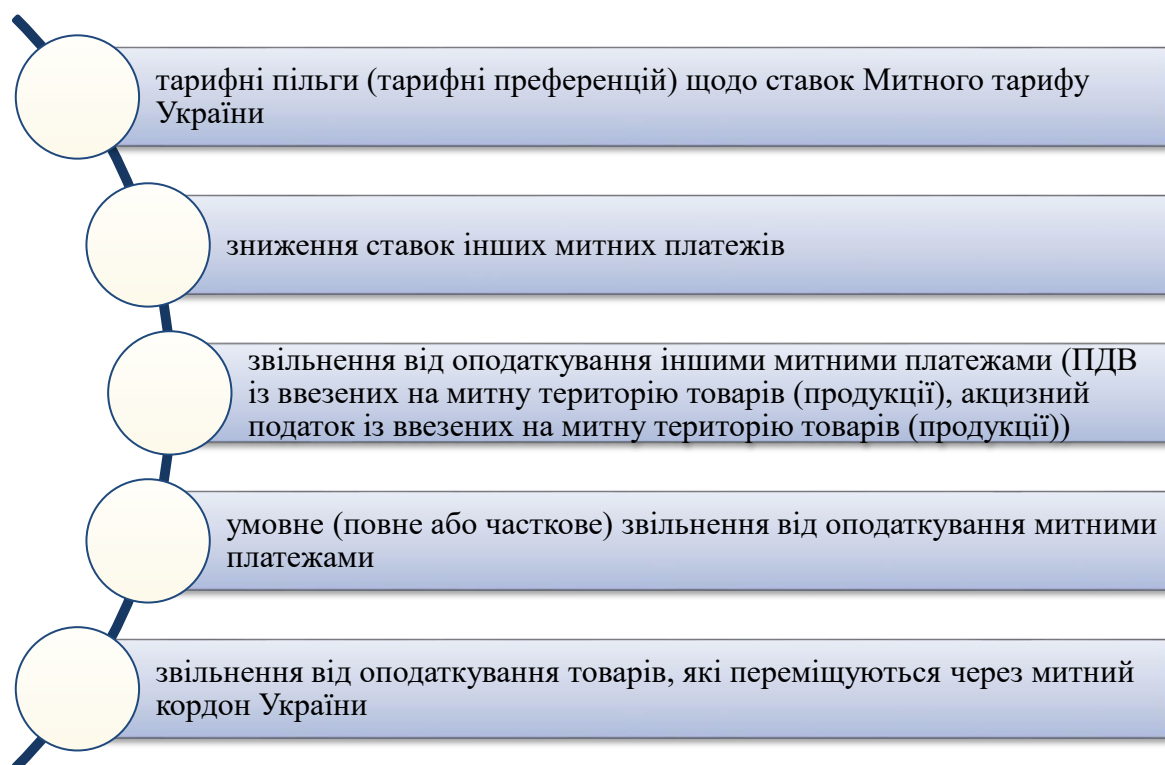

Рис. 1.2. Встановлені митним і податковим законодавством преференції

Правила вільної торгівлі за такими угодами засвідчують погодження учасників відносно запровадження чітких нормативів застосування преференцій й інших переваг у митному співробітництві. Україна обрала шлях євроінтеграції та підкріплює дане бажання укладенням багатьох угод з країнами світу, такими як: Велика Британія, Грузія, Македонія та країнами ЄС, тощо.

Щодо України у міжнародному співтоваристві в напрямку здійснення зовнішньоекономічної діяльності також застосовується політика преференцій у відповідь. Автономний преференційний режим торгівлі може знизити або

навіть скасувати імпорتنі мита на певні товари, якщо вони походять з України. Одночасно з системою самоврядування запрацювала система надання преференцій у рамках загальної системи преференцій. Від того, яка з цих систем надається для товарів, що з України надходять, залежить форма сертифіката про походження, що надається при імпорті товарів [1]. У результаті створено сприятливі умови для вдосконалення системи українського митного контролю товарів та розширення присутності українських підприємств на ринку продовольчих й непродовольчих товарів і сировини.

З моменту вступу в ЄС Митного кодексу ЄС [18] 1 травня 2016 року суб'єкти господарювання можуть визначати елементи митної вартості, які не підлягають кількісному виміру на момент імпорту, на основі відповідних і конкретні критерії. Щоб подати запит на таке спрощення, трейдер повинен подати заявку на авторизацію через центральну систему митних рішень (CDS), онлайн-портал ЄС для всіх заявок на отримання митних рішень або дозволів. Після перевірки митниця дозволить або відмовить у дозволі на використання спеціальних умов для визначення митної вартості. Значення, отримане шляхом застосування узгодженої методології та елементів, вважається остаточним.

Пільгові тарифи застосовуються до певних груп на засобів й товарів згідно перелічених вище нормативних законодавчих актів. Проте замало окреслити, на які групи об'єктів можуть вплинути такі переваги. Щоб використати право на преференцію, реалізатори товарів чи інших засобів за кордоном, мають усвідомлювати і дотримуватись правил підготовки необхідної документації, що підтверджує надані права пріоритету формування переліку обов'язкових документів для доказовості причин претендування на пільги. Основою застосування тарифу пільгового характеру є факти підтвердження наявності прав володаря товару й здійснювання належних обов'язків, які вимагаються органами митної системи відносно щодо оформлення товару за чинною системою тарифних пільг.

Для отримання митних преференцій, на які існує право згідно законодавством, необхідно надати митниці пакет документів, що дозволять визначити місце походження товарів та інших об'єктів й інші пункти для перевезення через кордон держави (рис. 1.3.).

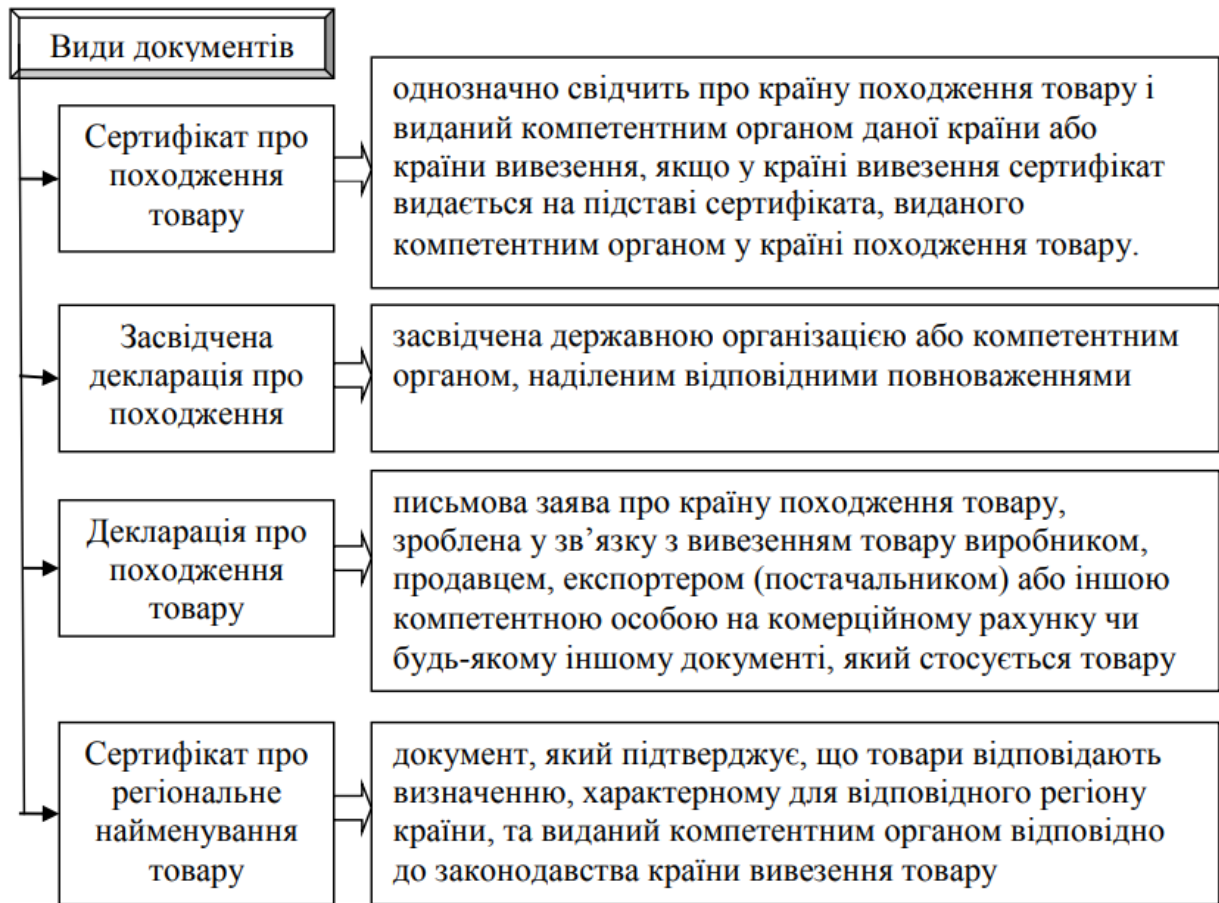

Рис. 1.3. Пакет документації для підтвердження існування прав на отримання митних преференцій при перевезенні товарів і інших об'єктів через митний кордон

Для отримання відповідних пільгових ставок працівники митних органів перевіряють наявність відповідного пакету документів відповідно до 2 ст. 47 Митного кодексу України. Приміром, за даними митних органів за 2023 р. здійснено перевірку 1420 документів: 296 сертифікати про переміщення товарів вартістю 1 євро, 823 сертифікати про походження товарів у форматі СТ-1, 51 декларацію про походження товарів з України, 44 сертифікати походження товарів загального формату. Вони надали відповіді відповідним іноземним митним органам, з яких визнано недійсними 46 сертифікатів та 22 декларації,

що не підтверджують країну походження товару, а також 26 сертифікатів формату СТ-1, які не підтверджують країну походження товару [19]. Належні документи, що підтверджують українське походження, можуть видати відповідні організації. Це Торгово-митна палата України й митниці (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Документи підтвердження українського походження товарів та органи їх видачі

Орган, який видає документ	Назва документу	Країна, у яку експортується товар
Митниці України	сертифікат з перевезення товару EUR.1 сертифікат з перевезення товару EUR-MED	для експорту товарів до держав ЄАВТ, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Грузії та Держави Ізраїль
	сертифікат з перевезення товару EUR.1	для експорту товарів до держав Європейського Союзу,
	сертифікат походження EUR.1	для експорту товарів до Чорногорії
Торгово-промислова палата України	сертифікат про походження товару форми СТ-1	для експорту у країни СНД
	сертифікат походження форми А в рамках Генералізованої системи преференцій	для експорту у країни США, Японія
	сертифікат з перевезення товару EUR.1	для експорту товарів до Республіки Північна Македонія.

Джерело: складено автором на основі: [8]

Для налагодження відповідного усім міжнародним стандартам митного законодавства щодо митного оформлення й надання преференцій, варто, насамперед, окреслити чіткі стратегічні вектори сприяння державою розвитку національної економіки та промисловості, приріст виробництва доброякісної продукції для зростання рівня конкурентоспроможності національних виробників. Крім того, вводяться обмеження щодо продукції, імпортування якої несе загрозу вітчизняним товаровиробникам, з метою забезпечення конкурентоспроможності української продукції та сприяння залученню іноземних інвестицій та підтримку інтеграційних процесів національної економічної системи в міжнародний простір. Черговим етапом є вдосконалення електронного декларування із застосуванням програмних продуктів

міжнародного визнання з новітніми функціями й алгоритмами, що скоротить час оформлення документів та збільшить незалежність процесу. Також, мають бути запроваджені сучасні технології моніторингу для посилення контролю за дотриманням митного законодавства.

Висновки до розділу 1.

В умовах соціально-економічного розвитку країни митні преференції є одним із інструментів митного регулювання і є особливим заходом митної політики щодо стимулювання імпорту товарів і захисту інтересів споживачів. Реалізація преференцій у сфері митного права пов'язана зі сферою митного регулювання. На нашу думку, найбільш вдалим видається розмежування пільг на тарифні та нетарифні (процесуальні). Слід зауважити, що звільнення від тарифів діють як нульові тарифи і також можуть представляти перевагу. У першому випадку товар звільняється від оподаткування митними платежами, незалежно від країни походження або особи, яка здійснює переміщення. Узгоджені умови є загальними для всіх і суперечать ідеї виконання, тобто наявності більш вигідних умов і надання переваг. Таким чином, таке звільнення від мита не є перевагою.

Пільги можна диференціювати наступним чином: митні преференції економічного характеру; митні преференції для реалізації окремих функцій; цільові митні преференції. Ми пропонуємо класифікувати тарифні пільги на двосторонні й багатосторонні. Двосторонні пільги застосовуються в рамках двосторонніх угод між країнами або в рамках багатосторонніх угод.

Митні пільги і преференції є специфічними інструментами митної політики країни, інструментом виконання багатьох її завдань і функцій, а отже, ефективним способом впливу на суспільно-економічні відносини для досягнення стратегічно позитивного результату.

Органи митної системи на постійні основі здійснюють покращення регуляторного інструментарію. Саме заходи надання митних преференцій є

однією з ключових ланок такого вдосконалення, адже слугує механізмом розвитку та налагодження міжнародної співпраці й підтримки прогресу економічних процесів.

До значних перемін масштабу в сутності митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності призвела імплементація в національну систему міжнародних угод таких як Кіотська конвенція й правил Світової організації торгівлі. Серед найбільш принципових новацій – відмові від механізму «цілісного» митного контролю до суб'єктно-орієнтованої стратегії керування загрозами, суттєве зменшення термінів здійснення процедур митного контролю й випуску імпортованих товарів, введення щонайменших термінів митного контролю при вивезенні безмитних товарів, застосування митних технологій новітнього формату (автоматизація при реєструванні, випуску, транзиті, міграції).

Пільгові тарифи застосовуються до певних груп на засобів й товарів згідно перелічених вище нормативних законодавчих актів. Проте замало окреслити, на які групи об'єктів можуть вплинути такі переваги. Щоб використати право на преференцію, реалізатори товарів чи інших засобів за кордоном, мають усвідомлювати і дотримуватись правил підготовки необхідної документації, що підтверджує надані права пріоритету формування переліку обов'язкових документів для доказовості причин претендування на пільги.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ПРЕФЕРЕНЦІЙ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка ефективності практичного використання преференційних заходів в ході реалізації митної політики

Україна на шляху євроінтеграції в напрямку відбору і застосування відповідних преференційних заходів опирається на досвід і основні засади митної політики ЄС. Як держава-член ЄС Україна в майбутньому неодмінно увійде до спільного простору митної системи ЄС де немає внутрішніх митних кордонів поміж державами. Митний союз Європи формується на основі єдиного законодавства, правил процедур, а його функціонування забезпечується митницями та ІТ-системами. Обмін інформацією й взаємодія між органами митної системи на території Митного союзу відбувається за допомогою сумісних ІТ-систем.

Принципи функціонування митного союзу Європи становлюються на певних критеріях роботи: підтримка міжнародної торгівлі, забезпечення безпеки товарів, що надходять на простір ЄС, стягнення належних зборів і податків, передбачених митною політикою, спрощення процедур митного оформлення для правдивих компаній і запобігання шахрайству.

Застосування преференцій до чесних суб'єктів господарювання, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, здійснюється за допомогою інструменту затвердження, а точніше статусу АЕО й забезпечення поетапного спрощення згідно з процедурою (NCTS) загального транзиту. В ЄС зараз розробляють цю систему, з метою подальшого спрощення митного оформлення й процедур для доброчесного підприємництва для реалізації. Україна йде шляхом заміни національної спрощеної системи митної політики на європейську. Оцінимо практику уже запроваджених заходів в трансформації митної політики України для належного митного оформлення та надання преференцій у відповідності до зовнішньоекономічних умов (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Реалізація практичних заходів в ході трансформації митного оформлення й надання преференцій

№ з/п	Елемент практичних заходів	Характеристика
	Включення до Конвенції про процедуру спільного транзиту	Україна 1 жовтня 2022 року повноправно приєдналась до Конвенції про спільний транзит й Конвенції про спрощення процедур перевезення товарів і почала застосування NCTS (митний безвіз). За цей час державна митниця виписала понад 90 тис. декларація про відвантаження
	Застосування NCTS	Наша держава ефективно підійшла до Фази 5 NCTS у складі 20-ти перших держав, які стали учасниками Конвенцій.
	Авторизація	Зміна форматів національного застосування на європейські: запровадження транзитних спрощень у загальному транзиті (NCTS), системи Авторизованого економічного оператора (АЕО), користування певними преференціями в ході проведення формальностей митного оформлення.
	Процеси гармонізації вітчизняного регулювання митного законодавства з європейським	Відповідно до митного законодавства ЄС запроваджено неpreferenційні правила встановлення країни походження товарів, що дало змогу застосовувати захисні заходи у контексті політики санкцій та захисту торгівлі за тими ж правилами ЄС щодо встановлення товарного походження.
	Декларація даних щодо військової техніки	Україна у 2023 р. долучилась до «Митниці» - митної програми ЄС і зможе скористатися всіма привілеями співпраці у вдосконаленні ІТ-систем, інформаційному обміні та найефективнішими механізмами між митницями держав, що є учасниками.
	Криміналізація контрабанди	1 січня 2024 р. набув чинності Закон України про криміналізацію контрабанди товарів та 1 липня цього року – Закон України про криміналізацію контрабанди товарів.
	Законодавчий скринінг	Європейська комісія у 2024 почала процедуру скринінгування нормативно-правової бази митної політики нашої країни щодо належного співвідношення до законодавства ЄС, що є неминучим процесом в ході вступу до ЄС.
	Оцінки Єврокомісії	Отримання високої оцінки в фрагменті «Customs Union» посеред держав, що претендують вступити до ЄС.
	Опрацювання новітнього Митного кодексу	Міністерство фінансів у співпраці з Державною митницею та за сприяння Програми допомоги фінансовому управлінню ЄС (EU4PFM) і Групи запровадження реформ Міністерства фінансів розпочало опрацювання проекту сучасного митного закону.

Джерело: складено автором на основі [12;18;21]

Перелічені заходи безпосередньо мають вплив на загальні показники митної діяльності, та як наслідок підходів до надання преференцій. Оцінимо

валив чинників на стан митної політики загалом. Дані аналізуємо по липень 2024 р. у співставленні із аналогічним періодом 2023 р.

Початок використання Фази 5 NCTS операції транзиту в експортному напрямку зменшилися.

У липні 2024 року з транзитного експорту здійснено 4425 операцій (за деклараціями T1), що на 38% більше порівняно з відповідним періодом минулого року. Однак, згідно з даними, це найменша чисельність транзакцій за 2024 р.

У липні 2024 року здійснено 2966 операцій із ввезення на митну територію України, що в чотири рази більше порівняно з відповідним періодом минулого року. Три місяці поспіль зберігалася тенденція до зростання кількості імпорتنих операцій з імовірністю досягнення найвищого рівня з початку року в липні. При цьому зазначимо, що більше третини з них – це внутрішні перевезення на момент імпорту.

Загальна кількість авторизацій на кінець липня утрималася сталою – 50 одиниць для 48 компаній. Крім того, чотири заявки на сертифікацію АЕО знаходились на етапі підготовчого обговорення, а ще 25 – на етапі оцінювання відповідності. За період моніторингу компанії одержали три відмови у надбанні статусу АЕО, дві – на етапі попередньої експертизи та одну – на кінцевій фазі відповідності.

Підприємства все частіше обирають такі спрощення: «процедури випуску на основі місцезнаходження» й «загальні гарантії», а також інші форми індивідуальних спрощень. Загалом за період спостереження восьми суб'єктам було запропоновано 17 розбіжних варіантів спрощень при транзиті та інших процедур. Це означає, що кількість дозволених спрощень у співставленні з липнем 2023 р. підвищилася більше, ніж удвічі. З міркувань оптимізації адміністративних зусиль суб'єктів господарювання охоче погоджуються на індивідуальні спрощення, тобто загальні гарантії та за походженням. Це дозволяє уникнути митних депозитів і заморожування коштів після прибуття на термінал.

Загалом, органами митниці було опрацьовано таку кількість і різновидність декларацій в ході митного оформлення й застосування преференцій (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Опрацьовані декларації за січень-жовтень 2023-2024 рр.

Показник	Одиниця виміру	Січень-жовтень 2023 року	Січень-жовтень 2024 року
Оформлено митних декларацій (за формою ЄАД):	тис. шт.	2 895,6	3 125,4
на ввезення (надходження)	тис. шт.	2 059,8	2 362,5
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	812,3	744,8
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	9,9	12,0
на прохідний транзит*	тис. шт.	13,7	6,2
Оформлено електронних митних декларацій (за формою ЄАД):	тис. шт.	2 881,5	3 113,9
на ввезення (надходження)	тис. шт.	2 051,3	2 354,3
на вивезення (пересилання)	тис. шт.	810,0	742,3
на внутрішній транзит (каботаж)	тис. шт.	9,9	11,9
на прохідний транзит*	тис. шт.	10,3	5,4
Оформлено інших митних документів:	тис. шт.	396,3	268,4
уніфікованих митних квитанцій МД-1	тис. шт.	175,4	166,5
оглядових розписів М 15	тис. шт.	141,6	57,2
митних декларацій М-16	тис. шт.	79,3	44,7
Кількість осіб-резидентів, які перебувають на централізованому обліку:	тис. осіб	194,0	207,7
взятих на облік з початку року	тис. осіб	13,3	11,4
здійснювали митні формальності з товарами з початку року	тис. осіб	46,6	44,8
Кількість осіб-нерезидентів, які перебувають на централізованому обліку:	тис. осіб	11,0	11,6

Джерело: складено автором на основі [14;20]

За митним оформленням зовнішньоекономічних операцій з товарами, здійснених українськими підприємствами та громадянами, у лютому 2024 р. органи митниці перевели до бюджету держави митних зборів та інших платежів у сумі 39,8 млрд грн.

Порівняно з таким показником 2023 року сума перерахованих до державного бюджету податків від зовнішньоекономічної діяльності зросла на 6,4 млрд грн. Загалом від січня 2024 року до бюджету держави отримав більше

87,1 млрд грн платежів від митних операцій. Проаналізуємо динаміку надходження митних платежів за 3 останні роки до державного бюджету (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Структура та зміни надходжень митних платежів до державного бюджету за 2021-2023 рр., млн. грн

№ з/п	Вид платежів	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1.	Ввізне мито	36854,8	23311,3	39628
2.	Вивізне мито	1322,2	2335,7	559,1
3.	Акцизний податок	79592,8	41653,7	74762,6
4.	Податок на додану вартість	380714,3	253052,9	366158

Джерело: складено автором на основі [20]

Аналіз свідчить про зростання ввізного мита, що у 2021 р. переважило планові показники на 107%, тоді як у 2022 р. по даному показнику стався спад до позначки 65% відносно показників запланованих попередньо.

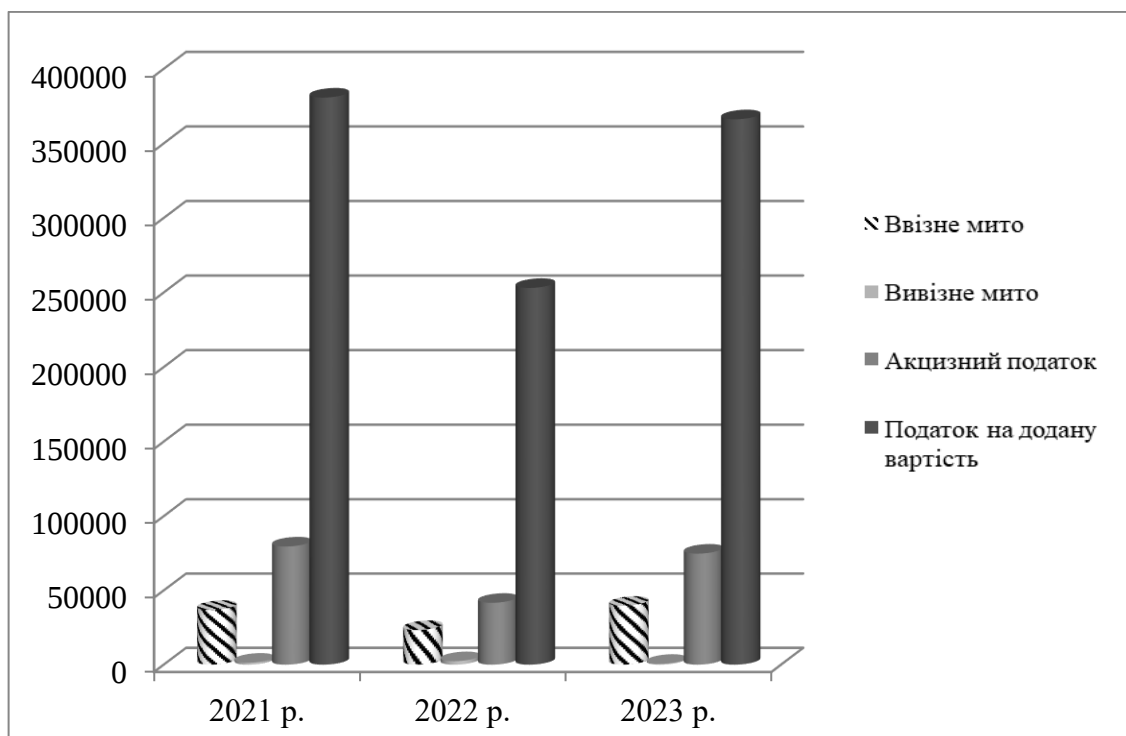

Рис. 2.1. Динаміка митних платежів за 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [14]

Причиною такого зменшення динаміки сала розпочата агресором війна. В 2023 р. ситуація дещо стабілізується - спостерігається зростання показника

відносно планового на 13%. Зобразимо описану тенденцію наочним методом – діаграмою (рис. 2.1).

Початок 2023 р. характеризувався позитивними зрушеннями продовжилися відносно збільшення надходження до державної скарбниці митних платежів.

Таким чином, у березні 2023 р. митницями забезпечено перерахунок до держбюджету 35,9 млрд гривень, (більше 2,5 млрд гривень в порівнянні з аналогічним періодом 2023 р.).

Механізми преференцій є визначною рушійною силою процесів розвитку міжнародної торгівлі та лібералізації митної системи загалом. Покриття тарифних і нетарифних впливів приносить заощадження економікам країн-бенефіціарів, зменшує вплив ризиків економічного тягаря та загалом сприяє розвитку економіко-соціального стану у відповідних країнах. Однак, водночас, необхідно створити збалансовану позицію, за якої торгівля між країнами могла б розвиватися шляхом підтримки країн, що розвиваються, і країн, що розвинені найменше, захисту інтереси національного розвитку країн-донорів і мати взаємну вигоду.

Також важливо удосконалити системи керування ризиками на митниці для вчасного знаходження неправдивої і неточної інформації відносно країни походження товарів, враховуючи можливість злочинної діяльності.

Особливо важливі перелічені аспекти в умовах нестабільності та воєнного стану, котрі внесли відчутний дестабілізуючий ефект в діяльність митної системи України. Детальніше стан та динаміку наданих митних преференцій та тенденції митного оформлення в умовах війни розглянемо у наступному підрозділі.

2.2. Тенденції податкових й митних преференцій в умовах воєнного стану

Проблема оподаткування і надання пільг щодо цього у митній справа, стала дуже важливим та актуальним, оскільки розкриває рівень стабільності економічної системи країни, її конкурентоспроможність та становить важливу частину державного бюджету. Введення воєнного стану в Україні спричинило уведення чітких перемін у митній системі оподаткування [13].

Перша зміна стосувалася процедур митного оформлення та митного оподаткування. Приміром, з 2022 року, змінився порядок сплати податків на ввезення, ПДВ та акцизного збору з товарів (крім алкоголю, алкогольних напоїв й тютюнових виробів) та транспортних засобів для особистого ввезення на митні території України. Тому, внаслідок збройного нападу росії на Україну 2022 р. приніс зміни в систему митного оформлення та функціонування митної системи. Передусім, дані переміни торкнулись саме введення різного формату спрощень у системи митного оформлення й адміністрування.

Кабінет Міністрів України ввів чіткі спрощення Постановою 236 «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану», що містить твердження про можливість подачі митної декларації попередньо в процесі імпорту під час дії воєнного стану, яка представить потрібну для випуску товарів інформацію, без потреби показу цих об'єктів органам митниці. За умов війни при ввезені на митну територію нашої країни для деяких товарів встановлено перелік преференцій та пільг, а також можливості відтермінування справляння платежів митного характеру. При вивченні впроваджених нововведень, необхідно звернути увагу на такі моменти: полегшення процедури подання податкової звітності й декларацій для окремих категорій платників податків; термін оформлення товарів з моменту митного оформлення зменшено з чотирьох до однієї робочої години; деякі митні формальності є безкоштовними; умови призупинення нетривалого зберігання товарів під митним контролем, строк повернення авансових платежів).

Пряма залежність існує між збільшенням обсягу надходжень митних платежів й приріст імпортно-експортних торгів. Обсяг експорту зростає внаслідок того, що продукція країни успішно проникає на ринки зовнішньоекономічної торгівлі, що підтримує становлення сектору експорту й рівня конкурентоспроможності.

Збільшення митних платежів відбувається через активізацію експортних процесів, тоді як збільшення імпортних операцій засвідчує підвищення попиту на товари й послуги іноземного походження. Стан динаміки експорту й імпорту в Україні за декілька періодів наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

**Динамічні тенденції експорту та імпорту в Україні
за 2020-2023 рр., млн. грн**

Номінальний ВВП за рік		експорт товарів та послуг		імпорт товарів та послуг		сальдо (експорт – імпорт)	
		% ВВП		% ВВП		% ВВП	
2020	4194102	1637399	39.0	1681526	40.1	-44127	-1.1
2021	5459574	2224704	40.7	2286067	41.9	-61363	-1.1
2022	5191028	1840563	35.5	2712325	52.3	-871762	-16.8
2023	6537825	1868904	28.6	3237014	49.5	-1368110	-20.9

Джерело: складено автором на основі [14]

За даними показників спостерігається перевищення імпорту над експортом за роки, що аналізуються.

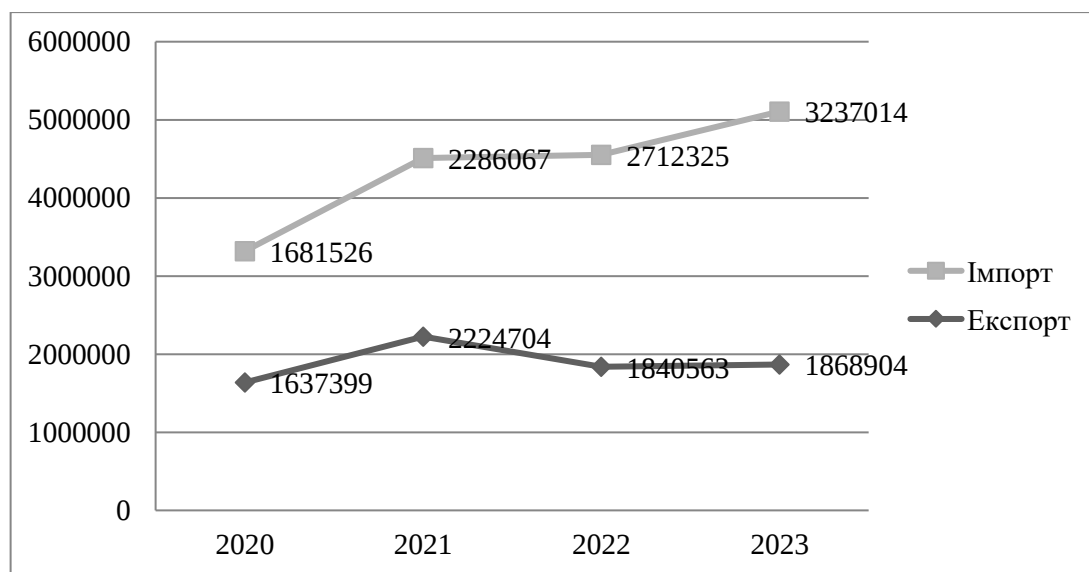

Рис. 2.2. Стан та динаміка експорту та імпорту в Україні за 2020-2023 рр.

Зобразимо зміни впродовж 2020-2023 рр. у обсягах операцій експорту та імпорту, що захоплюють й наявний стан досліджуваних процесів у період воєнного стану (рис. 2.2.). Динаміка надходжень митних платежів опинилися під впливом запроваджених спрощень та звільнень в напрямку митних платежів, а саме пільг щодо:

- податків і їх сплаті при митному режимі імпорту, якщо такі не є пов’язані з протиборством військовій агресії (розмір даних преференцій склав 42 млрд грн., з них на ввезення громадянами автомобілів – 26 млрд грн.; для суб’єктів господарювання – 2,6 млрд грн);

- імпорту товарів оборонного значення (на суму 31 млрд грн., до них відноситься відтермінування митних платежів для ввезення товарів, якщо одержувач це ЗСУ, чи Міністерство оборони;

- сплати акцизного податку, якщо для виготовлення товарів під акцизом ввозиться сировинні матеріали (зокрема тютюн) на суму 28 млрд грн.;

- відновлення електропостачання, імпорту генераторів;

- на імпорт природного газу, внаслідок чого знизились розмір надходжень 2023 р. на 3,5 млрд грн.;

Проаналізуємо динаміку вартості наданих преференцій за 2021-20241 рр. для відстеження тенденцій в умовах воєнного стану (рис. 2.3.).

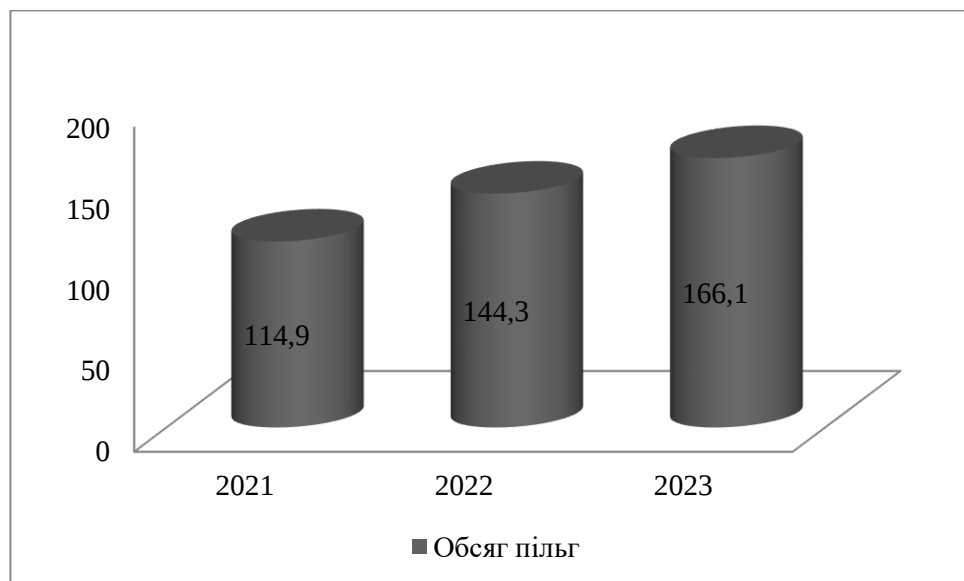

Рис. 2.3. Обсяг митних преференцій наданих у режимі імпорту за 2021-2023 рр.

Спостерігаємо тенденцію до зростання обсягу надання митних преференцій за часів війни. Більше того, така ситуація продовжується й у 2024 р. Так, за перше півріччя 2024 р. обсяг наданих преференцій зріс на 20,6 млрд грн.

За обсягах було надано такі пільги:

- для імпорту товарів оборонного значення – 42,8 млрд грн. (43,5%);
- для підакцизних товарів – 30,4 млрд грн. (31%);
- для товарів з країн із якими діє угода про зони вільної торгівлі – 15,7 млрд грн. (16%);
- для імпорту автомобілів – 5,3 млрд грн. (5,4%);
- іншого призначення відповідно законодавчих нормативів – 4,2 млрд грн. (4,1%).

Для підтримки бізнесу, задоволення потреб фронту та забезпечення стійкості енергетичної системи Верховна Рада України розширила переліки товарів, які звільняються від сплати мита і ПДВ при ввезенні в Україну.

З метою підтримки економіки, забезпечення потреб на передовій та забезпечення стабільності енергосистеми Верховна Рада додала у перелік товари, що позбавляються стягування митних платежів й ПДВ при імпорті. Стосується це, передусім, оснащення для генерації сонячної й вітряної енергій, електрогенераторів, акумуляторів, для ремонтування техніки призначеної для розмінування та інше.

Щодо пільг, які надані щодо сплати ПДВ, то у другому кварталі 2024 р. вона є рекордною. Приміром, за період з червня по липень зазначено приблизно 10 млрд грн відносного ПДВ. Це сталося тому, що зростали обсяги пільг для імпорту складників до БПЛА, обладнання для розмінування та радіоелектронної боротьби, а також помірно зросли пільги в усіх категоріях.

Аналіз дозволив зробити висновок про значну роль митної системи у частині наповнення бюджету держави, адже в межах 25-30% загальних доходів належить саме митним платежам та ПДВ з імпортування об'єктів, що має вирішальну роль на обсяги надходжень до бюджету. На ризик невиконання

плану із надходжень ПДВ і платежів з імпорту впливає зраз загрози невизначеності, війни, а також неналежне планування й прогнозування планів доходів при опрацювання і підготовці проекту Бюджету України.

Зрозуміло, що під час великої війни Верховна Рада України була змушена внести численні законодавчі пертурбації щодо надання пільг при оподаткуванні імпорту в Україні, щоб підтримати платників податків і забезпечити війська усім потрібним. Значний вплив на продажі справила і законодавча база. Взагалі на розмір надходження платежів у митній сфері на рахунок бюджету позначається низка важливих факторів.

Ключовим елементом управління митними платежами є розмір митної вартості, а також її точний розрахунок і юридичне тлумачення. Вона є основою для переважної більшості платежів і їх нарахування. Чітко сформульовані правила й нормативи формулювання розміру митних платежів відносно митної вартості на товари допускають запровадження ефективних систем моніторингу відповідності та забезпечити належний обсяг сплати митних платежів у межах бюджету.

Зниження митної вартості й тарифів може спричинити ризик ухилення суб'єктів зовнішньої торгівлі від сплати податків. Крім того, надходження митних платежів до бюджету, крім зниження митної вартості товарів, залежить від правильного визначення країни походження товарів та кодів при русі товарів та інших об'єктів через кордон митниці. Решта факторів впливу включають структуру зовнішньої торгівлі, розмір ставок оподаткування, пільги, курси валют і ефективність організацій управління митними справами.

Висновки до розділу 2.

Оцінено практику уже запроваджених заходів в трансформації митної політики України для належного митного оформлення та надання преференцій у відповідності до зовнішньоекономічних умов. У липні 2024 року з транзитного експорту здійснено 4425 операцій (за деклараціями T1), що на 38%

більше порівняно з відповідним періодом минулого року. Однак, згідно з даними, це найменша чисельність транзакцій за 2024 р.

Порівняно з таким показником 2023 року сума перерахованих до державного бюджету податків від зовнішньоекономічної діяльності зросла на 6,4 млрд грн. Аналіз свідчить про зростання ввізного мита, що у 2021 р. переважило планові показники на 107%, тоді як у 2022 р. по даному показнику стався спад до позначки 65% відносно показників запланованих попередньо. Причиною такого зменшення динаміки стала розпочата агресором війна. В 2023 р. ситуація дещо стабілізується - спостерігається зростання показника відносно планового на 13%.

За умов війни при ввезенні на митну територію нашої країни для деяких товарів встановлено перелік преференцій та пільг, а також можливості відтермінування справляння платежів митного характеру.

За даними показників спостерігається перевищення імпорту над експортом за роки, що аналізуються. Динаміка надходжень митних платежів опинилися під впливом запроваджених спрощень та звільнень в напрямку митних платежів, а саме пільг щодо: податків і їх сплаті при митному режимі імпорту, якщо такі не є пов'язані з протиборством військової агресії (розмір даних преференцій склав 42 млрд грн., з них на ввезення громадянами автомобілів – 26 млрд грн.; для суб'єктів господарювання – 2,6 млрд грн); імпорту товарів оборонного значення (на суму 31 млрд грн., до них відноситься відтермінування митних платежів для ввезення товарів, якщо одержувач це ЗСУ, чи Міністерство оборони; сплати акцизного податку, якщо для виготовлення товарів під акцизом ввозиться сировинні матеріали (зокрема тютюн) на суму 28 млрд грн.; відновлення електропостачання, імпорту генераторів; на імпорт природного газу, внаслідок чого знизилась розмір надходжень 2023 р. на 3,5 млрд грн.; Спостерігаємо тенденцію до зростання обсягу надання митних преференцій за часів війни. Більше того, така ситуація продовжується й у 2024 р. Так, за перше півріччя 2024 р. обсяг наданих преференцій зріс на 20,6 млрд грн.

РОЗДІЛ 3. СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ МИТНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

3.1. Удосконалення використання митних преференцій в контексті національної стратегії зовнішньоекономічної діяльності

Національна стратегія державних доходів 2030, яка прийнята українським урядом, окреслює конкретні форми джерел витрат державного бюджету на 6 років. Водночас основною метою заходів, викладених у Національній стратегії, є зниження рівня залежності країни, яка знаходиться у стані війни, стосовно надходження фінансів від джерел зовнішнього сектору, а це можливо тільки шляхом пошуку резервів джерел внутрішнього походження. Ніхто не приховує, що це означає підвищення податкового тиску й посилення дії фінансового контролю, що ніколи не сприятиме відновленню економічної активності.

Зазначена Національна стратегія другим блоком описує саме перспективні заходи митного регулювання, яке із врахуванням тенденцій зовнішньоекономічної діяльності та принципів міжнародного співтовариств в даній сфері, виокремлює 5 груп заходів удосконалення:

1. Зміцнити заходи антикорупційного спрямування й укріпити довіру до органів митної системи. Це включає підвищення прозорості на митниці та впровадження антикорупційних програм. Уповноважує управління внутрішньої безпеки Державної митної служби на проведення диверсійно-розшукових заходів, спрямованих на розвінчання посадових осіб, причетних до незаконних дій в напрямку митних шахрайств. Проведення перевірок чесності з застосуванням детекторів брехні, запровадження системи заохочень та оперативних реакцій на несправедливі рішення й діяльність митних органів, які спричиняють загрози декларантам, заміна посадових осіб. В якості експерименту здійснюється застосування камер відео зйомки натільного формату, на кшталт практики у Національній поліції, для зйомки ходу митного оформлення.

2. Активне співробітництво з суб'єктами бізнесу і сприяння його функціонування. Створення служби підтримки підприємств для швидкого реагування на скарги іноземних комерційних підприємств та громадян на основі виконання службових функцій національної митниці. Подальший розвиток наявної системи авторизації суб'єктів господарювання шляхом збільшення кількості авторизованих суб'єктів господарювання, заключення угод з другими країнами про обопільне прийняття оператора та розвитку належного забезпечення інформацією. Розробити заходи щодо мінімізації корупції, із використанням методу опитуваннями. Збалансування заходів контролю та спрощення процедур, а також створення єдиних правил митного оформлення шляхом уніфікації заходів керування митними ризиками.

3. Забезпечення належного митного співробітництва й його розвитку. Полягає у оперативному обміні інформацією митного спрямування, впровадження митного контролю на осевої спільних процедур, популяризації спільного транзиту.

4. Стимулювання інституційного становлення органів митної системи. Здійснюється механізмом збільшення заробітної плати митним органам, побудовою новітньої структури показників оцінки діяльності, впровадження управління формування персоналу митниці, удосконалення пост-митного контролю і перевірок документів.

5. Діджиталізація й відповідне використання у митному контролі технічних інструментів. Реалізується шляхом автоматизації процедур оформлення митного спрямування й керування ризиками, підвищення якості технологій та інформаційних системи митної служби, створення і використання новітніх ІТ систем та відповідності їх технологічним вимогам ЄС, розробка потрібної чисельності інструментів митного контролю для працівників митниці.

Перелічені засади визначають методику запровадження митних преференцій, їх економічне та стратегічне обґрунтування, адже вона має забезпечувати національні інтереси та відповідати вимогам міжнародної спільноти.

Обґрунтуємо напрямки на які направлені основні стратегічні пріоритети України в напрямку удосконалення митного оформлення й надання преференцій. Це ціла система для забезпечення належного і обґрунтованого застосування (рис. 3.1.).

Рис. 3.1. Напрямки удосконалення надання митних преференцій в контексті Національної стратегії ЗЕД

Аналіз викладених заходів показує, що увага тут зосереджена на розробці та впровадженні правової бази, яка на 100% має бути гармонізована з нормативно-правовим регулюванням ЄС. Це очікувано з огляду на націленість України на євроінтеграцію. Викликає подив і те, що в діях керівництва митниці постає функціонування митниці як служби, а прерогативу на проведення

оперативно-розшукових дій надається тільки окремим підрозділам по питаннях внутрішньої безпеки, які протидіють незаконним діям митників. Згодом заходи митної політики прямо передбачають перетворення національної митної адміністрації на правоохоронний орган, що означає подальше посилення фінансового тиску на суб'єктів економічної діяльності, особливо на тих, хто працює або хоче працювати в публічно-правовій сфері. Більш того, чи є це доцільним враховуючи, що Бюро економічної безпеки уже існує.

Удосконаленню механізмів надання митних преференцій сприятиме формування належної системи управління митними ризиками. З цією метою можемо запропонувати наступні критерії:

- застосування превентивних заходів щодо прояву порушень митних правил;
- спрямування уваги органів митної служби на раціональне застосування засобів аналізу груп об'єктів ризику стосовно необхідності в задіянні певних елементів митного контролю і підвищення його ефективності;
- в рамках повноважень органів митної служби впровадити заходи направлені на застосування митних преференцій для вагомих учасників зовнішньоекономічної діяльності і напрямку захисту інтересів держави, споживачів довкілля;
- скорочення належного проведення митного оформлення при переміщенні товарів через митний кордон.

З огляду на запропоноване, можна визначити, що управління митними ризиками потребує удосконалення в напрямку швидкого реагування та попередження появи ризиків на усіх стадіях митного оформлення. Здійснювати це потрібно із активним застосуванням новітніх технологічних засобів, з метою зменшення людського впливу при дії механізмів ухвалення рішення у випадку порушення при митному оформленні. Загалом, ефективною є митна система з ознаками оперативного реагування на потреби суб'єктів ЗЕД.

Також, актуальним напрямком удосконалення митної політики загалом та митного оформлення й надання преференцій зокрема є повноцінне впровадження цифрових технологій для здійснення операцій і їх полегшення.

Їх застосовувати доречно в напрямку покращення співпраці з ЄС та іншими країнами світу, оновлення інфраструктури тощо.

Цифровізація митних процедур дає багато переваг, зокрема:

- спрощує корпоративні процеси подачі документів, автоматизувавши їх;
- зведення до мінімуму ризику корупції методом скорочення фізичного контакту між суб'єктами зовнішніх відносин торгівлі та національною владою;
- полегшує застосування заходів митного контролю в ході митного оформлення.

Удосконалення процесу формування й подачі митних декларацій і здійснення контролю вимагає доручення до процесу новітніх інформаційних технологій й систем електронного формату, сумісних з подібними системами за кордоном. Мова йде про застосування під час митних процедур удосконалених інструментів «електронної митниці» (E-Customs), використання яких сприятиме налагодженню результативної співпраці між державними органами, митницею та суб'єктами ЗЕД. В контексті цього упроваджено електронне декларування, оформлення товарів і транспортних засобів, що скорочує оборот паперових документів та протегує діяльності Єдиного електронного митного простору.

На стадії інтеграційних процесів нашої держави в простір економічної системи ЄС наштовхнулась на ряд викликів. Зменшення експортних операцій, зниження активних процесів у зовнішньоторговельному напрямку потребують стратегічних трансформацій у вітчизняній митній системі, де важливого значення набувають модернізація організація й здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Дуже важливо не лише переглядати процеси митного адміністрування та нагляду, а й системно вдосконалювати систему управління даними напрямками функціонування митної системи. Впровадження новітніх технологій має

вирішальне значення для адаптації до принципів сьогочасного інтернаціонального торгового середовища.

Висновки до розділу 3.

Окреслено заходи удосконалення митного оформлення й митних преференцій в напрямку євроінтеграції України. Увага тут зосереджена на розробці та впровадженні правової бази, яка на 100% має бути гармонізована з нормативно-правовим регулюванням ЄС. Це очікувано з огляду на націленість України на євроінтеграцію. Викликає подив і те, що в діях керівництва митниці постає функціонування митниці як служби, а прерогативу на проведення оперативно-розшукових дій надається тільки окремим підрозділам по питаннях внутрішньої безпеки, які протидіють незаконним діям митників. Згодом заходи митної політики прямо передбачають перетворення національної митної адміністрації на правоохоронний орган, що означає подальше посилення фіскального тиску на суб'єктів економічної діяльності, особливо на тих, хто працює або хоче працювати в публічно-правовій сфері. Більш того, чи є це доцільним враховуючи, що Бюро економічної безпеки уже існує.

Удосконаленню механізмів надання митних преференцій сприятиме формування належної системи управління митними ризиками. З цією метою можемо запропонувати наступні критерії: застосування превентивних заходів щодо прояву порушень митних правил; спрямування уваги органів митної служби на раціональне застосування засобів аналізу груп об'єктів ризику стосовно необхідності в задіянні певних елементів митного контролю і підвищення його ефективності; в рамках повноважень органів митної служби впровадити заходи направлені на застосування митних преференцій для вагомих учасників зовнішньоекономічної діяльності і напрямку захисту інтересів держави, споживачів довкілля; скорочення належного проведення митного оформлення при переміщенні товарів через митний кордон.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження напрямків удосконалення умов надання митних преференцій й митного оформлення нами окреслено такі висновки і надано рекомендації:

1. Пільги можна диференціювати наступним чином: митні преференції економічного характеру; митні преференції для реалізації окремих функцій; цільові митні преференції. Ми пропонуємо класифікувати тарифні пільги на двосторонні й багатосторонні. Двосторонні пільги застосовуються в рамках двосторонніх угод між країнами або в рамках багатосторонніх угод.

2. Митні пільги і преференції є специфічними інструментами митної політики країни, інструментом виконання багатьох її завдань і функцій, а отже, ефективним способом впливу на суспільно-економічні відносини для досягнення стратегічно позитивного результату.

3. Органи митної системи на постійні основі здійснюють покращення регуляторного інструментарію. Саме заходи надання митних преференцій є однією з ключових ланок такого вдосконалення, адже слугує механізмом розвитку та налагодження міжнародної співпраці й підтримки прогресу економічних процесів.

4. Для отримання відповідних пільгових ставок працівники митних органів перевіряють наявність відповідного пакету документів відповідно до 2 ст. 47 Митного кодексу України. Приміром, за даними митних органів за 2023 р. здійснено перевірку 1420 документів: 296 сертифікати про переміщення товарів вартістю 1 євро, 823 сертифікати про походження товарів у форматі СТ-1, 51 декларацію про походження товарів з України, 44 сертифікати походження товарів загального формату. Вони надали відповіді відповідним іноземним митним органам, з яких визнано недійсними 46 сертифікатів та 22 декларації, що не підтверджують країну походження товару, а також 26 сертифікатів формату СТ-1, які не підтверджують країну походження товару [19]. Належні документи, що підтверджують українське походження, можуть видати відповідні організації.

5. Для налагодження відповідного усім міжнародним стандартам митного законодавства щодо митного оформлення й надання преференцій, варто, насамперед, окреслити чіткі стратегічні вектори сприяння державою розвитку національної економіки та промисловості, приріст виробництва доброякісної продукції для зростання рівня конкурентоспроможності національних виробників. Крім того, вводяться обмеження щодо продукції, імпортування якої несе загрозу вітчизняним товаровиробникам, з метою забезпечення конкурентоспроможності української продукції та сприяння залученню іноземних інвестицій та підтримку інтеграційних процесів національної економічної системи в міжнародний простір.

6. До значних перемін масштабу в сутності митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності призвела імплементація в національну систему міжнародних угод таких як Кіотська конвенція й правил Світової організації торгівлі. Серед найбільш принципових новацій – відмові від механізму «цілісного» митного контролю до суб'єктно-орієнтованої стратегії керування загрозами, суттєве зменшення термінів здійснення процедур митного контролю й випуску імпортованих товарів, введення щонайменших термінів митного контролю при вивезенні безмитних товарів, застосування митних технологій новітнього формату (автоматизація при реєструванні, випуску, транзиті, міграції).

7. Пільгові тарифи застосовуються до певних груп на засобів й товарів згідно перелічених вище нормативних законодавчих актів. Проте замало окреслити, на які групи об'єктів можуть вплинути такі переваги. Щоб використати право на преференцію, реалізатори товарів чи інших засобів за кордоном, мають усвідомлювати і дотримуватись правил підготовки необхідної документації, що підтверджує надані права пріоритету формування переліку обов'язкових документів для доказовості причин претендування на пільги.

8. Оцінено практику уже запроваджених заходів в трансформації митної політики України для належного митного оформлення та надання преференцій

у відповідності до зовнішньоекономічних умов. У липні 2024 року з транзитного експорту здійснено 4425 операцій (за деклараціями Т1), що на 38% більше порівняно з відповідним періодом минулого року. Однак, згідно з даними, це найменша чисельність транзакцій за 2024 р.

У липні 2024 року здійснено 2966 операцій із ввезення на митну територію України, що в чотири рази більше порівняно з відповідним періодом минулого року. Три місяці поспіль зберігалася тенденція до зростання кількості імпорتنих операцій з імовірністю досягнення найвищого рівня з початку року в липні. При цьому зазначимо, що більше третини з них – це внутрішні перевезення на момент імпорту. Загальна кількість авторизацій на кінець липня утрималася сталою – 50 одиниць для 48 компаній. Крім того, чотири заявки на сертифікацію АЕО знаходились на етапі підготовчого обговорення, а ще 25 – на етапі оцінювання відповідності. За період моніторингу компанії одержали три відмови у надбанні статусу АЕО, дві – на етапі попередньої експертизи та одну – на кінцевій фазі відповідності. За митним оформленням зовнішньоекономічних операцій з товарами, здійснених українськими підприємствами та громадянами, у лютому 2024 р. органи митниці перевели до бюджету держави митних зборів та інших платежів у сумі 39,8 млрд грн.

Порівняно з таким показником 2023 року сума перерахованих до державного бюджету податків від зовнішньоекономічної діяльності зросла на 6,4 млрд грн. Аналіз свідчить про зростання ввізного мита, що у 2021 р. переважило планові показники на 107%, тоді як у 2022 р. по даному показнику стався спад до позначки 65% відносно показників запланованих попередньо. Причиною такого зменшення динаміки стала розпочата агресором війна. В 2023 р. ситуація дещо стабілізується - спостерігається зростання показника відносно планового на 13%.

9. Механізми преференцій є визначною рушійною силою процесів розвитку міжнародної торгівлі та лібералізації митної системи загалом. Покриття тарифних і нетарифних впливів приносить заощадження економікам країн-бенефіціарів, зменшує вплив ризиків економічного тягаря та загалом

сприяє розвитку економіко-соціального стану у відповідних країнах. Однак, водночас, необхідно створити збалансовану позицію, за якої торгівля між країнами могла б розвиватися шляхом підтримки країн, що розвиваються, і країн, що розвинені найменше, захисту інтереси національного розвитку країн-донорів і мати взаємну вигоду. Також важливо удосконалити системи керування ризиками на митниці для вчасного знаходження неправдивої і неточної інформації відносно країни походження товарів, враховуючи можливість злочинної діяльності.

10. При вивченні впроваджених нововведень, необхідно звернути увагу на такі моменти: полегшення процедури подання податкової звітності й декларацій для окремих категорій платників податків; термін оформлення товарів з моменту митного оформлення зменшено з чотирьох до однієї робочої години; деякі митні формальності є безкоштовними; умови призупинення нетривалого зберігання товарів під митним контролем, строк повернення авансових платежів).

11. За умов війни при ввезенні на митну територію нашої країни для деяких товарів встановлено перелік преференцій та пільг, а також можливості відтермінування справляння платежів митного характеру. За даними показників спостерігається перевищення імпорту над експортом за роки, що аналізуються. Динаміка надходжень митних платежів опинилися під впливом запроваджених спрощень та звільнень в напрямку митних платежів, а саме пільг щодо: податків і їх сплаті при митному режимі імпорту, якщо такі не є пов'язані з протиборством військової агресії (розмір даних преференцій склав 42 млрд грн., з них на ввезення громадянами автомобілів – 26 млрд грн.; для суб'єктів господарювання – 2,6 млрд грн); імпорту товарів оборонного значення (на суму 31 млрд грн., до них відноситься відтермінування митних платежів для ввезення товарів, якщо одержувач це ЗСУ, чи Міністерство оборони; сплати акцизного податку, якщо для виготовлення товарів під акцизом ввозиться сировинні матеріали (зокрема тютюн) на суму 28 млрд грн.; відновлення

електропостачання, імпорту генераторів; на імпорт природного газу, внаслідок чого знизились розмір надходжень 2023 р. на 3,5 млрд грн.;

12. Спостерігаємо тенденцію до зростання обсягу надання митних преференцій за часів війни. Більше того, така ситуація продовжується й у 2024 р. Так, за перше півріччя 2024 р. обсяг наданих преференцій зріс на 20,6 млрд грн. Аналіз дозволив зробити висновок про значну роль митної системи у частині наповнення бюджету держави, адже в межах 25-30% загальних доходів належить саме митним платежам та ПДВ з імпортування об'єктів, що має вирішальну роль на обсяги надходжень до бюджету. На ризик невиконання плану із надходжень ПДВ і платежів з імпорту впливає зраз загрозі невизначеності, війни, а також неналежне планування й прогнозування планів доходів при опрацювання і підготовці проекту Бюджету України.

13. Національна стратегія другим блоком описує саме перспективні заходи митного регулювання, яке із врахуванням тенденцій зовнішньоекономічної діяльності та принципів міжнародного співтовариств в даній сфері, виокремлює 5 груп заходів удосконалення: Зміцнити заходи антикорупційного спрямування й укріпити довіру до органів митної системи; активне співробітництво з суб'єктами бізнесу і сприяння його функціонування; забезпечення належного митного співробітництва й його розвитку; стимулювання інституційного становлення органів митної системи; діджиталізація й відповідне використання у митному контролі технічних інструментів.

14. Увага зосереджена на розробці та впровадженні правової бази, яка на 100% має бути гармонізована з нормативно-правовим регулюванням ЄС. Це очікувано з огляду на націленість України на євроінтеграцію. Викликає подив і те, що в діях керівництва митниці постає функціонування митниці як служби, а прерогативу на проведення оперативно-розшукових дій надається тільки окремим підрозділам по питаннях внутрішньої безпеки, які протидіють незаконним діям митників. Згодом заходи митної політики прямо передбачають перетворення національної митної адміністрації на правоохоронний орган, що означає подальше посилення фіскального тиску на суб'єктів економічної

діяльності, особливо на тих, хто працює або хоче працювати в публічно-правовій сфері. Більш того, чи є це доцільним враховуючи, що Бюро економічної безпеки уже існує.

15. Удосконаленню механізмів надання митних преференцій сприятиме формування належної системи управління митними ризиками. З цією метою можемо запропонувати наступні критерії: застосування превентивних заходів щодо прояву порушень митних правил; спрямування уваги органів митної служби на раціональне застосування засобів аналізу груп об'єктів ризику стосовно необхідності в задіяні певних елементів митного контролю і підвищення його ефективності; в рамках повноважень органів митної служби впровадити заходи направлені на застосування митних преференцій для вагомих учасників зовнішньоекономічної діяльності і напрямку захисту інтересів держави, споживачів довкілля; скорочення належного проведення митного оформлення при переміщенні товарів через митний кордон.

16. Актуальним напрямком удосконалення митної політики загалом та митного оформлення й надання преференцій зокрема є повноцінне впровадження цифрових технологій для здійснення операцій і їх полегшення. Цифровізація митних процедур дає багато переваг, зокрема: спрощує корпоративні процеси подачі документів, автоматизувавши їх; зведення до мінімуму ризику корупції методом скорочення фізичного контакту між суб'єктами зовнішніх відносин торгівлі та національною владою; полегшує застосування заходів митного контролю в ході митного оформлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andros, S., Akimov, O., Akimova, L., Chang, S., & Gupta, S. K. (2021). Scenario Analysis of the Expected Integral Economic Effect from an Innovative Project. *Marketing and Management of Innovations* 3, 237-251. DOI: 10.21272/mmi.2021.3-20.
2. Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 of 24 November 2015 laying down detailed rules for the implementation of certain provisions of Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council laying down the UCC, OJ L 353.2.558-893; consolidated version: 02015R2447-20200720.
3. Karpa, M (2022). Humanization of public administration in the conditions of transformation processes: European experience for Ukraine / Bashtannyk, V., Goncharuk, N., Zayats, D., Ragimov, F., Boiko, N., Karpa, M. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 12(1), XXV, 60-66. Citation index ESCI in Web of Science. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120125/papers/A_09.pdf.
4. Kryshchanovych, M., Akimova, L., Akimov, O., Kubiniy, N., & Marhitich, V. (2021). Modeling the process of forming the safety potential of engineering enterprises. *International Journal of Safety and Security Engineering*, Vol. 11, No. 3, pp. 223-230. DOI 10.18280/ijssse.110302.
5. Nicali A. Customs History. A Historical Outlook on the Italian Customs Policy. / Ed. by G. Favale. 59 p. URL: https://www.agenziadoganemonopoligov.it/portale/documents/20182/2394935/storia_dogane_uk.pdf/26ebc323-eac9-4cd7-8fa7-621b7d2daeb8
6. Rummyk, I., Laptev, S., Sehed, S., Akimova, L., Akimov, O., & Karpa, M. (2021) Financial support and forecasting of food production using economic description modeling methods. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5(40), 248–262. DOI: 10.18371/fcaptp.v4i35.245098
7. Борошенко Т. М., Левченко К. М. Митна політика України в умовах повномасштабної війни. 2023. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.009>.

8. Бороденко, Т. Сучасний стан адміністрування митних платежів в Україні. *Grail of Science*, 2023, (24), 84-90.

9. Бортнікова М., Крохмальна Я. О. Особливості митного оформлення вантажів у митному режимі «Митний склад». *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021, 2(6), 1-8.

10. Бюджет України. Статистичний збірник Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

11. Височанська О., Бодак М., Шумський О. Аналіз митного оформлення та класифікаційна експертиза транспортних засобів.. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2023, (1 (7)).

12. Волот О. І., Черняк Д. О. Щодо порядку митного оформлення транспортерних засобів при експортно-імпортних операціях. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки: тези*, 2023, 77.

13. Качан В. В. Спеціальні економічні зони: основні преференції та правове регулювання. *Правова держава*, 2024, (54), 34-41.

14. Кишакевич Б., Котик Я., Костецький Р. Податкові пільги для експортерів агропродукції: міжнародний досвід та можливості для України. *Економіка та суспільство*, 2024, (67).

15. Кормич Б. Митні режими або митні процедури: європейські стандарти термінології та класифікації. *Lex portus*. 2017. № 2. Р. 142–153.

16. Легкоступ І., Саїнчук Н., Соколюк М. Митні платежі як складова формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2023, (52).

17. Лемеха Р. Класифікація митних режимів за національним і європейським законодавством: уніфікація підходів у контексті євроінтеграції. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 10. С. 118–124. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.20>

18. Мельник М.В. Правове регулювання митних режимів в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ, 2012.

19. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
20. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (від 18.05.1973). URL : [http:// zakon.rada.gov.ua/go/995_643](http://zakon.rada.gov.ua/go/995_643)
21. Назарова Г. Б., Кононенко Л. В., Васильєв О. В. Митне оформлення у системі митного контролю: сучасний стан та напрями удосконалення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2023, (16), 249-257.
22. Нечитайло І. Ю., Остапенко В. М. Основні тенденції митного оформлення в умовах воєнного стану. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : *збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених* / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 123-126.
23. Осадча Н. Державне регулювання інституційних змін у митній політиці : автореф. дис. д-ра екон. наук. Донецьк, 2014.
24. Осадча Н., Ляшенко В. Митні режими як інститути стимулювання та обмеження зовнішньоекономічної діяльності. *Формування ринкової економіки*. 2010. С. 341–354
25. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
26. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2755-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17)
27. Представництво України при Європейському Союзі. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnookonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyuta-yes>
28. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 657. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1669-12>

29. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа : Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z136>

30. Про Митний тариф : Закон України від 04.06.2020 р. № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>

31. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1906-15>

32. Прядко О. В. Митні пільги і тарифні преференції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук: спец 12.00.07 “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Харків, 2008. 19 с

33. Сисоліна І., Кононенко Л., Сисоліна, Н. Митне оформлення вантажів в умовах цифровізації: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*, 2024, (66).

34. Тімошенко Н. М., Дідик О. О., Смоляр Л. В. Митна політика України в умовах воєнного стану. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-56>.

35. Тучак Т., Могильська М. Особливості застосування митних режимів України в умовах інтеграції до ЄС. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. № 6(17). С. 52–55.

36. Шевчук О.М., Милейко К.С. Електронне декларування товарів при переміщенні через митний кордон України: проблеми правореалізації. *Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право*. 2019. № 3. Ч. 2. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/3_2019/part_2/22.pdf